

Checklistor

SKOLFAKTORER

- Farligt eller dåligt skolklimat? Mobbing?
- Bestraffande skolkultur?
- Hög omsättning på lärare och vikarier?
- Inadekvat nivå och innehåll på undervisningen (för svårt, för lätt, för tråkigt etc.)?
- Bristande struktur? Bristande ledarskap i klassrummet?
- Dålig kontroll och uppföljning av skolfrånvaro och sen ankomst?
- Dåliga relationer pedagog–elev?
- Dålig kommunikation skola–hem?
- Brist på stöd i inlärningsituationen?
- Vilka resurser finns i skolmiljön? Pedagoger? Lokaler? Ämnen?
- Hur förankrar rektor skolnärvaroarbetet på skolan?
- Beteendeöverskott eller beteendeunderskott?

INDIVIDFAKTORER

- Mycket tid utanför skolan uppbunden i träning, arbete eller annat?
- Hälsoproblem (psykiska/fysiska)? Låt genomföra en medicinsk bedömning om det finns sådana symtom (eventuellt kompletterad med en psykologisk bedömning om befogat).
- Skolmotivation, skolrelaterad självbild?
- Upplever eleven situationen som ett problem? Hur motiverad är han eller hon att förändra den (motivationsskala 1–10)?
- Aktiviteter som "konkurrerar" med skolan (t.ex. dataspel)?
- Tonårsgraviditet?
- Auktoritets- eller anpassningsproblem?
- Historik av skolfrånvaro? Egen/syskons/föräldrars?
- Sociala missförhållanden eller andra trauman?
- Bristande sociala förmågor och låg skolprestationsförmåga?
- Vilka goda egenskaper och förmågor har barnet?
- Vilka "skolnärvarobeteenden" är aktuella (och därmed föremål för belöning)? När fungerar det bra för eleven?
- SORK? Beteendeöverskott eller beteendeunderskott?

FAMILJFAKTORER

- Problematiskt föräldraskap?
- Låga förväntningar på skolprestation?
- Dålig kommunikation med skolan?
- Lågt engagemang och dålig kontroll (motivationsskala 1–10)?
- Psykisk ohälsa eller annan sjukdom hos förälder? Missbruksproblem?
- Föräldrar har egen historik av skolproblem?
- Håller någon förälder eleven hemma?
- Föräldrar hemma under skoldagen?
- Ensamstående? Brist på avlastning och hjälp?
- Familjekonflikter och bristande struktur?
- Stor familj – svårt att räcka till för alla och hålla koll?
- Kulturkrock hem–skola?
- Transportproblem?
- Familjehändelser (skilsmässa, nytt barn, arbetslöshet etc.)
- Låg tolerans för barnets signaler om fysiska symtom, låter barnet vara hemma "för minsta lilla"?
- Vilka resurser, förmågor och egenskaper finns inom familjen, dess släkt och vänner? Vem kan hjälpa till? På vilket sätt?
- Beteendeöverskott eller beteendeunderskott?

KAMRATFAKTORER

- Mobbning?
- Gängmedlemskap?
- Kriminella eller aggressiva vänner?
- Litet eller inget engagemang i fritidssysselsättningar?
- Gruppträck – vänner skolkar eller uppvisar andra normbrytande beteenden?
- Alkohol-/drogkultur?
- Vilka resurser finns inom kamratsfären? Hur kan kamrater stötta återgång till skolan? Vem kan locka till fritidsaktiviteter?
- Beteendeöverskott eller beteendeunderskott?

OMGIVNINGSAKTORER

- Otryggt grannskap? Brottlighet? Rädsla för att fysiskt förflytta sig till skolan?
- Lokalt kulturella värderingar?
- Intensiv gängverksamhet?
- Etniska motsättningar?
- Brist på socialt stöd?
- Resurser? Vem kan hjälpa till? Hur?
- Beteendeöverskott eller beteendeunderskott?

FRAMGÅNGSFAKTORER

Närvarande vuxna på skolan och bra bemötande från skolans personal anges i Skolverkets rapport (nr 341, 2010) som en av de viktigaste faktorerna för att få tillbaka och behålla en elev i skolan. Det är även viktigt med krav och förväntningar på eleven, liksom struktur och rutiner i elevens skolarbete.

En eller två personer på skolan blir nyckelpersoner och arbetar med följande

- Ringer elever som inte kommit till skolan.
- Träffar varje dag alla elever som har denna problematik en kort stund.
- Är den som eleven alltid måste rapportera till om han eller hon måste gå innan skoldagens slut.
- Fungerar som länk mellan pedagog och elev samt gentemot föräldrar.
- Håller i möten och uppföljningar. Involverar båda föräldrarna.
- Har SMS- och telefonkontakt med föräldrar och elev. Talar med föräldrarna ofta. Ger feedback till både elev och föräldrar.
- Stödjer och skapar struktur i skolarbetet.

Andra framgångsfaktorer

- Tidig upptäckt och tidiga insatser.
- Systematisk kartläggning av uppkommen situation och av aktuell frånvaronivå på skolan.
- Tydlig arbetsgång och ansvarsfördelning på skolan i arbetet med skolfrånvaro.
- Systematiskt arbete för återgång till skolan, med gemensam metodik. Förstärk och lär ut nya (önskvärda) beteenden.
- Samverkan med föräldrar. Föräldrastöd.
- Samverkan med BUP och socialtjänst.
- Handledning till skolpersonal och föräldrar.
- Uppföljning – släpp inte för tidigt.
- Överlämning av information är viktig mellan skolor – med föräldrars medgivande.

ÖVERGRIPANDE CHECKLISTA FÖR KARTLÄGGNING

- Förekommer mobbning? Detta måste lösas först!
- Hur yttrar sig problembeteendet? Alltså inte eventuell orsak såsom exempelvis barnets låga självkänsla, utan t.ex. att barnet stannar hemma vid redovisningar inför klassen.
- Vad fyller detta beteende för funktion för barnet? För familjen?
- Vet barnet eller familjen vad det var som utlöste problemet?
- Vad gör barnet i stället när det inte är i skolan? Var nyfiken!
- Skatta motivation (1–10) för att åstadkomma förändring. Ligger denna skattning lågt bör fokus på insats ligga på att höja motivationen först.
- Vad "vinner" barnet på att den nuvarande situationen bibehålls. Kortsiktig vinst? Långsiktig vinst?
- Upplever barnet överhuvudtaget situationen som ett problem?
- Är detta beteende aktuellt även under helger och skollov?
- Vilken är bästa åtgärden för det aktuella problembeteendet? Vem ska åtgärden riktas mot och vem kan vara ett stöd?
- Utvärdera och stäm av ofta. Är vi på rätt väg? Om inga resultat uppnåtts efter en månad av strukturerat arbete så innebär det sannolikt att man inte hittat den rätta förståelsen eller att man inte har familjen med på tåget. Kartläggning görs inte bara en gång för alla – det är en kontinuerlig process och en del av arbetet.

SAMMANSTÄLLNING AV SJÄLVREFLEKTIONER

Inledning

- Hur resonerar vi inom vår enhet om skolfrånvaro? Vet vi hur hög skolfrånvaron är?
- Arbetar vi aktivt med skolans arbetsmiljö? Hur? Vilka är delaktiga? Ses skolans arbetsmiljö lika mycket ur ett elevperspektiv som ur ett lärarperspektiv?
- Hur hanterar vi långvarig eller upprepade skolfrånvaro?
- Hur ser kommunikationen ut i kedjan skola–elever–föräldrar?
- Hur kan vi se till att eleven känner sig välkommen tillbaka? Hur skulle jag själv vilja bli mottagen och slussad tillbaka efter en period av frånvaro från min arbetsplats?

Att förstå beteenden

- Vilka beteenden förstärks inom skolan? Avsiktligt och oavsiktligt? Hur? Vad fungerar förstärkande?
- Vad behöver jag för att utveckla min förmåga att vara en god förebild och medvetet förstärka önskvärda beteenden?
- Vilka beteendeöverskott (t.ex. skäll, hot om betyg, attityd av allt-eller-ingen, fokus på sjukdomssymtom) respektive beteendeunderskott (t.ex. för lite vägledning i hur hantera stressande situationer, brister i vuxet ledarskap, för lite struktur i skolarbetet) verkar skola och föräldrar uppvisa i skolfrånvarosammanhang?
- Hur kan jag komma igång med att använda de analysmetoder som presenteras här?
- Hur arbetar vi med belöningsystem?

Motivation och förändring

- Hur tar vi reda på vad som motiverar enskilda elever?
- Hur motiverad är jag att motivera andra?
- Hur skulle vi på skolan praktiskt kunna tillämpa motiverande samtal (MI)?
- Vilka rutiner har vi på enheten för att kartlägga skolfrånvaro? Vad gör vi när vi fångat upp signaler om ogiltig eller lång frånvaro?

Kartläggning

- Har vi rutiner för hur vårdnadshavare ska rapportera frånvaro och sjukdom? Hur lång sjukdomsperiod får rapporteras av vårdnadshavare innan vi kräver sjukintyg? Sker samverkan med familjeläkare eller skolhälsovård?
- Har vi planeringsmöten inför återgång till skolan? Har vi uppföljningsmöten när eleven varit tillbaka i skolan efter en längre tids frånvaro?
- Har vi utarbetade samverkansrutiner med föräldrar, skolhälsovård, resursteam inom skolorganisationen, socialtjänst, BUP och andra?
- Har alla på skolan likvärdig toleransnivå för när man signalerar frånvaro?
- Hur mycket för sent får man komma på lektionen och ändå få registrerad närvaro? Finns möjligheten att registrera sen ankomst också (och hur pass sen den var)?
- Finns det gemensamma riktlinjer för hela kommunen respektive stadsdelen?

Åtgärder

- Har vi systematik i arbetet med vilka åtgärder vi väljer i ett enskilt ärende? Har vi flera åtgärder att välja på eller handlar det om att vi bara kan erbjuda en sorts lösning?
- Vilka kompetenser kan vi behöva ta stöd av för att planera för och genomföra åtgärdsarbetet? Har vi redan de kontakterna, eller behöver vi etablera dessa? Går det att systematisera denna samverkan?
- Har vi någon relationskompetent person som kan vara central i detta arbete? Hur utbildar och stöttar vi denna centrala person i vardagen – så att orken inte tryter?
- Hur blir det allas angelägenhet att bidra till lösningen?

Förebyggande arbete

- Är skolfrånvaro en prioriterad punkt på dagordningen på våra EVT/EHT-möten?
- Upplever vi att vi "har tid" att uppmärksamma elever med potentiellt begynnande problem? Eller tenderar vi att "släcka bränder" och i övrigt hoppas på det bästa?
- Hur förhåller vi oss till föräldrar som en resurs? Hur bjuder vi in dem till samverkan?

ARBETSFLÖDE I GRUPPER FÖR NÄRVAROSTÖD

